

DIGITALE FORBINDELSER

Autoetnografiske udforskninger i en virusinficeret verden

CHARLOTTE ANDREAS BAARTS

Den tid i foråret, de kritiske uger i april. Hver gang vi loggede af, en stille tanke, at det nok var sidste gang, jeg havde talt med dig, sidste gang, jeg havde hørt din stemme, set dit ansigt, dine læber, dine øjne, aldrig mere skulle du smile til mig, se på mig med den ømhed, oversvømme mig med din betingelsesløse kærlighed. Det, at jeg stadig ikke kan skrive om det i detaljer, et år er der gået lige om lidt, stadigt så smerteligt, når jeg nærmer mig det med ordene.

Pandemien smækker inde eller ude. Netop en følelse af ikke at kunne nå frem. Jeg udholder det. Jeg udholder det ikke. Der er dage, hvor man tror: Når livet afslører sig som modsat, så vil kærligheden også afsløre sig som noget andet. Der er en overgang nu, en tid mellem to tilstande, noget, der var, og noget andet, der kommer, en tid, som ikke rigtig vil lade sig bestemme. På den måde kan jeg ikke være nogen steder.

Du lever.

Dit ansigt synes at have forandret sig. Det er svært at sige hvordan. Lidt som at det er blevet tegnet op, som om en træthed har tegnet dit ansigt op, dybere og mere markerede furer, mørkere øjne, mørkere læber. Dit ansigt helt tæt ved kameraet, det, at jeg næsten kan røre det med mine hænder, lade fingrene glide gennem dit hår, nærme mig dine læber. „Hvor var det dejligt at tale,“ siger du træt hen mod slutningen af samtalen. Jeg nikker. Kærligheden kommer krybende ind gennem sprækkerne, der er noget hjerteskrærende ved mennesker, når de har det inderste uden på tøjet.

Et par uger, inden du bliver syg, jeg har købt flybilletter, bare en lille uge til, og vi er sammen igen. Mens vi taler om det på WeChat en sen nattetime dansk tid, går der en skygge for dit ansigt, så siger du: „Præsidenten har lige nu meldt ud, at grænserne bliver lukket for indrejse fra Schengen-landene til USA.“ Nogle dage senere lukker Danmark også grænserne. Noget slukker i mig. Den følelse at være blevet berøvet sin frihed. Det, at der ikke bare er et ocean imellem os,

nu også epidemilove, hasteindførte regler og restriktioner, ny nationalisme og en dødbringende virus.

En tanke: Kan man overleve det? Dødstruslen fra den virus, der har angrebet dig, et forsøg på indbrud i det hjem, der er vores liv, et tyveri af alt det, vi kender, alt det, vi er. Det at miste følelsen af at være hjemme, ikke fordi følelsen dør eller kærligheden, men fordi forsøg på at komme hjem, at rejse alligevel, også bliver en trussel på livet.

Man går ikke ud mere. „Social distancing“ kalder man det. Jeg handler dagligvarer online, deltager i virtuelle svømme- og løbekonkurrencer, drikker kaffe med mine venner på Skype. Der er blevet stille. Det ikke at lytte til vores musik mere. Det at lægge sig i sengen om aftenen og blive til en bunke dødt kød. Jeg sover ikke, alligevel drømmer jeg; det at være i den tilstand mellem at være vågen og sove, i den forsøget på at fortælle sig selv en historie med en anden slutning, for at fastholde troen, en historie om ringe, vi bærer, om løfter, vi giver hinanden. Dengang man kunne være sammen.

Postkortet fra Detroit ankommer. For at fastholde erindringen om de gyldne dage skrev vi postkortet til os selv: „Rolled out of bed late, fed our hunger at Karl’s before a trip to Belle Isle, then back to bed – Detroit’s a great place to feed our passions.“ Jeg sætter det på køleskabet med en magnet, „Detroit love“ står der på den, bortset fra den lyd, det giver når den suger sig fast på lågen, er jeg omgivet af stilhed, fyldt med tavshed, tom for ord. Det at leve et hverdagsliv, hvor man producerer ord på ord på ord fra morgen til aften, nogle gange til langt ud på natten, at det så er for smerteligt at sende dig en sms med et par ord om, at kortet er kommet frem. En tanke: Det er nok nu. Efter otte måneder siger jeg det til dig i telefonen en dag: Har politikerne ikke forstået det, kun døden kan skille os ad.

Digitale forbindelser

Det at rejse synes så fjernt nu. Engang kunne man bevæge sig i verden, på tværs af kontinenterne, over verdenshave, til forskellige verdensdele, på tværs af mere eller mindre symbolske landegrænser. Her: En virus har fæstnet mennesket til stedet. Udsigterne til feltarbejdet på den anden side af Atlanten fortøner sig, der er ikke engang horisonter. En tanke: Kan man forestille sig, at den virusinficerede nye normal bliver en tilbagevenden til det klassiske feltarbejde, på stedet, afgrænset til et sted, lige her? Problemet i det: at i den virusinficerede verden skal man helst holde sig for sig selv, helst ikke hænge ud med nogen, helst ikke deltage i noget. Hvad stiller man op med det?

Det digitale er svaret. Digitale forbindelser, det er, hvad vi har med at gøre.

Engang rejste Malinowski til Trobrianderne (1922). Her formulerede han feltarbejdets formål som at forstå de indfødtes perspektiv og forhold til livet, på den måde gennemtrænge den indfødte verdens levevis og siden formidle dette i en gennemsigtig fremstilling (Rubow 2018). På stedet brugte Malinowski tiden til at lære det lokale sprog, engagere sig i hverdagslige aktiviteter; det vil sige den slags „deltagelse“, den slags „being there“, den slags „deep hanging out“, nøglebegreber, som langt senere opstod og blev knyttet til det antropologiske feltarbejde. Verden over er antropologer nu sendt hjem. Der hvor man kan hænge ud, der, hvor man kan deltage, der, hvor man kan være til stede, er på nettet, på digitale platforme, i digitale fællesskaber. Man forstår der er nogle udfordringer; hvad er „being there“, når antropologen er tusindvis af kilometer væk fra sit felt, hvad er „deltagelse“, når antropologen er medlem af et digitalt fællesskab, men ikke nødvendigvis aktiv i det, hvad vil „deep hanging out“ sige, når antropologen er online på nettet, men offline med kroppen? „Der er heldigvis ikke gået virus i den bærbare endnu,“ tænker jeg lidt kækt og videre, „at når man ikke kan komme ud af stedet, kan man måske genbesøge feltarbejdets nøglebegreber og undersøge, hvordan de kan forstås i den digitale verden“ (Markham 2013); en verden så fjern fra Trobrianderne, så fjern fra den fysiske, kropslige og sanselige verden, min forskning handler om, men en digital verden, der lige nu er, hvad der tilbyder sig.

Jeg interesserer mig for hjem og følelsen af at høre til, for oplevelsen af at finde hjem i verden og i sig selv; det vil sige for bevægelser hjem og hjemkomster, som de bevægelser, hvor man finder vej og kommer hjem der, hvor man hører til, som den man er. Jeg undersøger dette i menneskets møde med naturen, forstået som landskaber, planter, naturfænomener, vejr; i den intime relation som sanselighed, krop, erotik, kærlighed; i ekstrem sport som fysisk og mental udholdenhed. Der er noget paradoksalt i at beskæftige sig med bevægelsen hjem, når man ikke har kunnet bevæge sig ud af stedet i et år, når man ikke har kunnet være andre steder end „hjemme“. Lidt som det kan være modsætningsfyldt, når man kommer hjem fra en rejse; man længes efter det hjemlige og er samtidig fyldt med udlængsel. Alligevel, jeg tænker det kan være muligt at arbejde videre med projektet, det, at der måske kan opstå etnografisk materiale online, som vil være væsentligt at gøre genstand for analyse, nu, hvor man alligevel ikke kan bevæge sig.

Desuden.

Mit projekt er autoetnografisk. I den autoetnografiske tilgang er antropologen selv sted for udforskning (Baarts 2021). Udforskningen er en bevægelse mellem introspektion og ekstrospektion (Ellis 1991; Baarts 2010); man vender blikket indad, mens man samtidig fastholder dets rettedhed udad mod de sociale og kul-

turelle kontekster, man deltager i; Autobiografisk og personligt materiale bliver forbundet med sociale, kulturelle og politiske aspekter (Ellis 2004).

Her: Spørgsmålene er, om det betyder noget, om man er online eller offline, når det etnografiske materiale er antropologen selv, om autoetnografisk udforskning kan opløse den forestillede distance mellem tilstedeværelse og deltagelse henholdsvis offline og i digitale fællesskaber? Kan man forestille sig det?

Det digitale fællesskab

Jeg melder mig ind i #Love is Not Tourism-gruppen på Facebook. Gruppen kalder sig en græsrodsbevægelse, dedikeret til at genforene binationale par og familier, der mod deres vilje er blevet adskilt af rejserestriktioner og grænselukninger under covid-19-pandemien.

Ligesom dig og mig.

Der er en sympati blandt medlemmerne for og tilslutning til, at indførelsen af de forskellige globale indrejseforbud er fornuftige, måske endda nødvendige, at man må gøre noget for at begrænse turisme for at beskytte sig selv og andre, på den måde forsøge at inddæmme udbredelse af virussen og forhindre unødige dødsfald i de sårbare grupper af verdens befolkning. Det forstår man.

Det er bare det, at kærlighed ikke er turisme.

Jeg er ikke turist i dit liv.

Vi rejser ikke for at beundre et kulturelt monument eller få nye kulinariske oplevelser. Vi rejser for at komme hjem, for at have en almindelig hverdag sammen, hvor vi hører til, i København, i USA, hvor vi foretager os hverdagslige ting som at vaske tøj, lave mad, gøre rent, arbejde, falde om på sofaen, når børnene er i seng. Der er kun en destination for rejserne: hinandens arme. Der finder vi trøst i modgang og styrke til at klare os igennem en pandemi på opbyggelige måder. Du og jeg; født forskellige steder i verden, vokset op på forskellige kontinenter, vi repræsenterer forskellige nationaliteter, har forskellige pas. Forbundet af kærlighed. Kærlighed spørger aldrig om en adresse, et pas, om hvor i verden du er. Den bare er.

#Love is not Tourism-gruppen har over 45.500 medlemmer. Den vokser med utrolig fart og begynder at udskille undergrupper med forskellige nationale tilhørsforhold – Tyskland, Holland, Philippinerne, Rusland, Brasilien, andre. Det er verdensomspændende. Alle de hundredtusindvis af par som dig og mig. Alle de mennesker ufrivilligt adskilt, alene fordi de ikke juridisk har indgået ægteskab. Her: en følelse af hjemløshed, af at få frataget sin plads i verden, ikke at blive tilladt at bebo den, det ikke at kunne komme hjem og have hjemme i verden som den, man er. Den følelse af uretfærdighed, en af de mange erfarede uligheder,

pandemien har tydeliggjort. I det mindste rammer denne ulighed bredt – køn, seksualiteter, aldre, klasser, race, politisk overbevisning.

I begyndelsen føles det som en lise at læse de andres opslag i Facebook-gruppen. Det ene opslag efter det andet kommunikerer og dokumenterer min (nye) virkelighed; først frustrationer, vrede, følelser af afmagt, uretfærdighed og frihedsberøvelse, senere sorg, angst, smerte, savn og afsavn, og som tiden går også tab, forhold, som før stod den geografiske distance, men ikke klarede den pandemiske. Det hele er så genkendeligt, lidt som at nogen formulerer tanker, jeg selv kunne have haft, følelser, jeg selv kunne have nedskrevet. Det, at digitale forbindelser pludselig kan være en trøst, at der er så meget krop der.

En tanke: Kan de opslag og dialoger, jeg har fulgt med i siden pandemiens begyndelse på forskellige måder, være relevant empiri i mit autoetnografiske projekt, ikke bare være hjælp til selvhjælp?

Jeg begynder at følge opslag i gruppen på en anden måde end før. Der er historier om medlemmer af gruppen, der har været syge af virus, deres elskede, barn eller andre pårørende har været indlagt uden deres nærmeste ved deres side. Nogle er blevet forældre uden at se deres førstefødte, nogen har trukket vejret for sidste gang uden deres elskede ved sin side, nogle er ved at bryde sammen af det pres ikke at være sammen. Jeg kommenterer ikke, deler ikke vores historie om, at virussen nær tog dig, at du ikke kunne få luft, ikke kunne sige to sammenhængende ord, ikke turde lægge dig til at sove, hvordan jeg kontaktede ambassaden, forklarede, fik at vide, at der ikke var noget at gøre; vi var ikke „immediate family“ „i den forstand“, som de sagde til mig. Det ikke at have den ret til at komme hjem, når man har fundet hjem sammen, gift eller ej, på tværs af nationaliteter, med forskellige pas, den uretfærdighed er ubærlig. Det står hen over opslagene i gruppen, lidt som det står hen over siderne i min dagbog siden den dag i pandemien, hvor grænserne til USA lukkede.

Jeg bemærker, hvad opslagene gør ved mig, hvordan min krop reagerer, hvilke tanker der kommer, hvordan jeg oplever at være til stede og samtidig er på afstand, hvordan jeg føler mig som en del af den bevægelse, uden at jeg deltager i dialogerne. Jeg skriver ikke om dig og mig, når et opslag spørger: „Hvilke nationaliteter er I?“, „Hvor længe har I været adskilt?“, „Hvordan mødte I hinanden?“, alle spørgsmål, der på forskellige emotionelle dimensioner efterspørger genkendelse, sympati, nogen at forbinde sig med i samme udfordrende situation. Jeg gør det ikke, fordi der allerede er så meget resonans i gruppen; hvad mere kan jeg udtrykke end det ekko af savn, mismod og ulighed, der allerede runger klart. Også mellem gruppen og mig er der resonans.

„Being there“ digitalt

De første måneder i #Love is not Tourism-gruppen går med forsøg på at påvirke de forskellige regeringer til at lempe rejserestriktionerne, få dem til at forstå, at nogle mennesker lever liv på tværs af nationale grænser og har både brug for hinanden og ret til at være sammen ligesom par, der er gift, familier, der bor det samme sted. Der er en forhåbning; om nogle måneder, når sommeren kommer, så er der en ende på pandemien, grænserne åbner, og man kan atter mærke sine elskedes arme omkring sig.

Virustallene falder lidt, så kommer anden bølge, nogle lande er i gang med den tredje. Den engelske variant kommer, så den sydafrikanske, dernæst den brasilianske. Den følelse, at der ingen ende er, hele verden er inficeret af virus. Alt synes at være smitsomt; syge mennesker, asymptomatiske mennesker, overflader, luften, man indånder. Det at miste synet af det genforeningslys, man svagt havde skimtet nogle måneder ude i fremtiden.

At vågne op med dig om morgenen er blevet til noget, jeg drømmer om, en stilhed, jeg bærer på skuldrene, en væren, en tidsløshed. Den følelse at være spændt ud af alenehed, på 12. måned adskilt fra dig og at vide, at jeg ikke er ene om det, at verden over vandrer andre lige så ørkesløst længere ind i den tætte skov af fortvivlelse. „Nogle gange ville jeg ønske, at vi var gift,“ siger jeg lidt ambivalent til dig på WeChat en dag. Ægteskabet har ikke stået på vores ønskeliste. På en måde er vi allerede gift, ligesom coyoteulvene i dine barndomsbjerge i North Carolin, der danner par hele livet. „Kærlighed,“ svarer du, „the real deal, kommer ikke i forskellige afskygninger, den begynder ikke, stopper ikke, den hverken vokser eller svinder ind. Den er.“ „Okay,“ nikker jeg, „det kan jeg kan leve med.“ Sandheden findes i modsætningerne, tænker jeg og husker, du sagde det til mig engang. Langt senere logger vi af, en gråd, der ikke rigtig kan få fat, en flamme, der bliver kvalt under noget tungt og tæt, men ligger der og gløder, helt op i halsen, svider og brænder.

Jeg mærker samme fortvivlelse i læsningen af de andres opslag, forstår, at også de mærker, at der ikke er udsigt til noget længere. Der er ikke engang ventetid, nu er der kun uendelighed, den slags mørke, den slags eksistentiel tvivl. En tanke: Kan man forestille sig en verden, hvor man ikke længere kan rejse mellem kontinenterne; at jeg aldrig nogensinde kan komme til at se dig igen, i virkeligheden?

Noget i mig går i stykker.

Lidt som hvis man hugger en syl hårdt ind mod en bilrude, en glassplint løsner sig og springer bort af slaget, resten af ruden krakelerer i noget, der ligner sølvglimtende lyn, men nu er: revner af sårbarhed.

I Facebook-gruppen bliver der i stigende grad lagt billeder op, nogle gange også videooptagelser. Billederne er så private – genforeningsbilleder og videoer af par, der falder hinanden om halsen i ankomsthaller, et kærestepar, der synger en selvskrevet kærlighedssang til hinanden, fremmede med morgenhår og alt for korte T-shirts siger godmorgen til hinanden. På den måde kan man være med, „being there“ online. Man kan følge nogen og følge flere steder, hvor aktiviteter udfolder sig på samme tid, man kan følge kommentarer, der slås op som reaktioner på et opslag i Facebook-gruppen, livenyheder fra Det Hvide Hus, hvor nogen skal sige noget om ændrede indrejsekrav, der er en reportage fra Europaparlamentet om lempelse af indrejseregler for ugifte par, den såkaldte „sweetheart declaration“. På den måde kan man følge begivenheder, der udfolder sig på flere steder på samme tid, uden at man selv er på stederne, noget, man ikke kan, hvis man skulle bevæge sig offline mellem dem.

Decembredemonstrationen i 2011 i Moskva. En bil kører rundt i gaderne, en amerikansk antropolog ser ud ad bilens vindue på tusindvis af mennesker, der er involveret i gadeprotesterne. Man ser demonstranterne filme protesterne med deres mobiltelefoner, de uploader billeder på forskellige digitale platforme, deler dem i digitale netværk og på de sociale medier, de tweeter. De sender beskeder til andre demonstranter, orienterer og holder sig selv orienteret om, hvordan begivenhederne udfolder sig og bliver erfaret på andre steder end lige der, hvor de selv er. Som amerikansk statsborger er deltagelse i den slags protester forbundet med mange udfordringer og risici. Derfor er den amerikanske antropolog i virkeligheden ikke i Moskva, men følger med via skærmen på sin laptop, ser på den måde gennem kameraets linse, der filmer ud gennem bilens vindue. Den amerikanske antropolog sidder i Dublin, til stede på den digitale platform, der live-streamer begivenhederne. På den afstand kan antropologen være til stede i mange samtidige begivenheder, der udfolder sig forskellige steder i gaderne i Moskva, online på nettet. Måske, i sådan et felt kan den slags „being there“ være en foretrukken måde at være til stede på. På stedet, offline i Moskva, til demonstrationerne kunne det have været nødvendigt for den amerikanske antropolog at være forsigtig og derfor trække sig tilbage fra gaderne og i stedet sætte sig i en lejlighed. Man kunne så, skriver samme antropolog, dagen efter i Moskva have fulgt diskret op og kontaktet nogle af deltagerne i virkeligheden. Det ville være muligt for en amerikansk statsborger, men den risiko ville antropologen ikke selv have taget (Gray 2016:503). En digital forbindelse fra Dublin var her svaret.

Men i Moskva, offline, er der en anden antropolog til stede i gaderne. Mason, som hun hedder, bemærker, at selv blandt demonstranterne på gaderne er der et skiftende forhold mellem kropslig tilstedeværelse og fravær, der er konstante forsøg på blandt tweeters på gaden at lokalisere hinanden og dele nyheder på nettet på tværs af byens infrastruktur; ikke alene kommunikerer man med observatø-

rer af demonstrationen på gaden, men også med publikum rundt om i verden og andre medaktivister, som er uden for hørevidde (op.cit.504).

Antropologen i Dublin, tusindvis af kilometer væk, mærker også en følelse af at være til stede, at opretholde en sam-tilstedeværelse ved at være aktiv på onlineplatformene, ved selv at tweete og retweete, svare på tweets, medvirke til at skabe trends. Al den onlineaktivitet, både blandt dem, der sidder derhjemme, og dem, der går i gaderne, forbinder deltagerne lige aktivt til nettet. I Dublin kører begivenhederne samtidig på utallige digitale platforme på flere forskellige devices: en smartphone, en laptop, en stationær computer, kærestens tablet. Antropologen omgiver sig med digitale devices, sporer sig ind på begivenhederne via de forskellige platforme, følger protesterne tæt på afstand og demonstranterne gennem deres tweets og andres retweets (op.cit.503). Den oplevelse af at være til stede i øjeblikket, være så langt væk, og så alligevel kunne mærke begivenhederne på en sensuel, kropslig måde gennem egne emotionelle reaktioner på det, man er vidne til (op.cit.504). Antropologen har skabt sig et globalt (over)blik over protesterne, et blik, man ikke kunne få ved at være til stede ved demonstrationerne på stedet. Al den begrænsning, der havde været i at opholde sig på en udvalgt lokation på et givent tidspunkt (ibid.). Der er en vis blindhed i det, man kan ikke se, erfare eller vide, hvad der samtidig udfolder sig på andre steder. Er dette et problem? Er dette ikke bare et kendetegn, et vilkår ved alle slags feltarbejder, at man netop er situeret på stedet? Derfra ser man, man oplever, man erfarer, man skaber forankret etnografisk viden.

Som autoetnograf er man også altid situeret, på stedet, man er selv det etnografiske materiale, uanset hvor i felten man opholder sig (Baarts 2021), uanset hvad der kendetegner felten, om den er offline, om den er online. I digital etnografi bliver denne situerethed, denne væren på stedet diskuteret; „being there“ i det digitale felt er snarere „being“ end „there“ (Postill 2016; de Seta 2020); det vil sige at være opmærksomt *til* stede snarere end at være *på* stedet, geografisk set. Den digitale antropolog (Gray 2016) foreslår, at de sociale medier og digitale platforme udvisker grænserne mellem antropologens „being there“ digitalt og „being there“ med kroppen fysisk, ved at mediernes live sendinger flyder sammen med protesternes udfoldelse i gaderne, og at man husker onlinemøder på præcis samme måde som offline, nemlig i kroppen.

Lidt ligesom, at jeg er i huset ved floden i USA, når jeg ringer til dig fra København, vi drikker morgenkaffe eller diskuterer politik, mens du forbereder aftensmad, alt sammen på WeChat. Eller at du på en måde er her i København, når vi hænger ud på samme digitale tjeneste, det, at kroppene trods indlysende geografisk afstand og adskillelse er forankret. Man kan få adgang til steder fjernt fra, hvor man konkret opholder sig gennem digitale tjenester, være til stede der,

„being there“ digitalt, mens noget sker, vise dig i realtid, at sneen falder på stien, hvor hyldeblomsterne dufter om sommeren, når vi går der hånd i hånd.

Hvorfor tænker jeg, at det overhovedet ikke er det samme.

„Deltagelse“ digitalt

Jeg logger mig på Facebook en aften, hvor jeg ikke er i stand til at skrive mere. Den digitale verden er sådan en tidsrøver; digitale etnografer skriver om den fare ved digital etnografi, at man kan være på feltarbejde hele tiden, bruge uendelig meget tid på at surfe rundt, at nettet er så komplekst, kompliceret og svært at begribe som felt, at det kan være næsten umuligt at afgrænse det både som sted(er), som netværk og i tid (Goralska 2020:48). Det ene klik fører til et andet og videre til andre klik, pludselig har man „surfet“ rundt i flere timer. Det er blevet mørkt, man har glemt at gå ud, al den tid tilbragt i det digitale rum.

Der har været en del opslag i #Love is not Tourism-gruppen. Et år inde i pandemien handler de fortsat om at dele viden om nationale rejserestriktioner og erfaring med, hvilke rejseruter medlemmerne har benyttet til at blive genforenet med deres partner. Der er også nogle opslag om genforeningsforsøg, hvor det er gået galt, nogen er blevet afvist ved ankomst til Zürich, selvom de medbragte de rigtige papirer, negativ PCR-test og anden nødvendig dokumentation. Nogen har været gennem utallige genforeningsforsøg, afvisninger ved grænsen og gennem anden slags dårlig behandling. Her til aften, jeg bemærker et opslag, der skiller sig ud fra de andre, om at udveksle idéer til, hvordan man kan drage omsorg for den anden, tage vare på kærligheden under disse usædvanligt prøvende konditioner, give opmærksomhed, vise kærlighed, empati, få den anden til at føle sig elsket og helt speciel selv på afstand efter måneder og et år adskilt i en virusinficeret verden. Der er ikke så meget i opslaget, der vinder genklang hos mig – gaming på nettet, madlavning på Zoom, filmaftener med popcorn.

Jeg skriver til dig, det er, hvad jeg gør, sender små beskeder for at sige godmorgen, at jeg ville ønske, jeg stod i køkkenet og malede bønner for at brygge frisk stærk kaffe til dig, jeg skriver godnat, at endnu en dag er gået, så er der én mindre, til jeg kan lægge mine arme om dig igen og holde dig tæt ind til kroppen, jeg skriver i løbet af dagen, at jeg savner dig, at solsorten er begyndt at synge morgensang igen uden for vinduet, om du tænker, vi skal plante et hyldetræ i haven, når grænserne er åbnet. Jeg sender breve til dig, håndskrevne på brevpapiret, du forærede mig med de fint tegnede blomstrende mandeltræer, tre og en halv uge tager det for dem at krydse Atlanten, pludselig var der et, der kun tog 10 dage, man forstår det ikke.

Og dig; du ringer hver dag, et par minutter, en time, nogle gange tre, du ringer, når du ringer, nogle gange ringer du også om natten, altid efter jeg er faldet i søvn, bare for at sige godnat, så falder jeg i søvn igen til eftertonerne af din stemme. I nat græd du, brevet, jeg havde sendt, var kommet, det, at det havde sluppet savnet løs hos dig, at du ikke kunne holde længslen inde i det lukkede rum i kroppen, som du ligesom jeg har etableret for at kunne holde sammen på sig selv, for bare at kunne fungere. Bagefter, det er klart, jeg ikke kunne falde i søvn igen, ikke bare er kroppen inficeret med afstand og afsavn, den er også anstrengt af søvnløse nætter. Alt det skriver de også om i Facebook-gruppen.

Jeg kommenterer ikke på opslaget om, hvordan man kan drage omsorg for hinanden, jeg fortæller ikke om brevene, telefonsamtalerne, savnet, og hvordan jeg klarer dagene. Er det et problem? At bruge Facebook-materiale og ikke deltage aktivt, bare være til stede i gruppen? Det fravær af aktiv deltagelse bliver omtalt i litteraturen som at lure (Markham 2013:440). Der er noget fordækt over dette ord, at man med overlæg skjuler sin færden, mens man kigger med, at man intentionelt er ude på at snyde nogen, lidt ligesom en lurendrejer. Egentlig, at lure er en udbredt og anerkendt praksis inden for digital etnografi (Murthy 2008; Markham 2013; Goralska 2020), en mulighed for digital deltagelse ligestillet andre digitale praksisser som at ignorere, læse, like, kommentere, dele, redigere eller linke (Murthy 2008), alt sammen måder at deltage på, som er situerede, som man kan tage på sig på tværs af platforme og identiteter, og som digitale antropologer bliver bedt om at forstå og inkorporere i deres arbejde (Gray 2016:86). På en måde er den digitale lurer en lige så produktiv arketype for deltagelse i onlinefællesskaber, som den deltagende antropolog er offline.

Måske afspejler de forskellige måder at deltage på de konkrete sites og deres aktiviteter på nettet. Man kan surfe forbi et sted, hvor ikke meget hænder, og andre steder blive hængende i livesendinger og heftige debatter. Nogle grupper er isolerede, andre svære at få adgang til, nogle steder deltager man ved at orientere sig, altså at lure, andre steder tilkendegiver man sin sympati, kommer måske med bidrag i form af tekst eller billeder. Det at praktisere antropologi på nettet involverer adskillige lag af aktivitet, der bliver til gennem forskellige former for deltagelse (ibid.; de Seta 2020), og deltagelse inkluderer også aktiviteter som browsing, at bevæge sig mellem platforme og følge links, alt sammen noget, der medvirker til, at man kommer hen til de steder, der viser sig at være relevante for det etnografiske objekt. Al den slags aktivitet, den bevægelse fra sted til sted, er også aktiv deltagelse digitalt (Denzin 1999; Murthy 2008).

En tanke: Er digital deltagelse flygtig? Alle de sites, man kan besøge, alle de digitale fællesskaber, man kan deltage i. Lidt som den slags „hit and run“-etnografi, Geertz (1998) for mange år siden kritiserede Clifford for at bedrive, efter Marcus (1995) udgav den klassiske tekst om multi-sited feltarbejde. Det

er bare det, at den autoetnografiske tilgang netop ikke er flygtig. Hele tiden en „deep hanging out“ i feltet, hele tiden en introspektiv undersøgelse af antropologen som etnografiske selv-materiale (Baarts 2021).

„Deep hanging out“ digitalt

Et år inde i pandemien er delingerne på Facebook begyndt at handle om, hvordan man med de mange forskellige indrejserestriktioner kan mødes et tredje sted, der, hvor grænserne stadig er åbne, hvor der er lempelige indrejserestriktioner. Der bliver postet mulige rejseruter, når nogen er lykkedes med at blive genforenet med deres elskede. Først er det Aruba, siden bliver det Mexico, nogle rejser videre ind i USA efter 14 dages ophold uden for Schengen-landene, nogle bruger Tyrkiet eller Irland til de 14 dages transit. Der bliver delt lister over de forskellige landes indrejserestriktioner og erfaringer med, hvad grænsekontrollanterne stiller af spørgsmål, hvilke dokumenter de efterspørger, hvad man kan komme ud for i form af personlige forhør i tilstødende lokaler.

Når de skriver i opslagene i #Love is not Tourism-gruppen, at det var al ventetiden værd, det smertelige savn, uvisheden, håbløsheden, uretfærdigheden, meningsløsheden, så ved jeg. Jeg ved, at al den uendelige pandemiske langsomhed forsvinder, bliver opløst, deleted i det øjeblik, hvor man igen kan lægge armene om hinanden. Alligevel er det ikke mig, der står og venter i ankomsthallen i lufthavnen i Mexico City, og dig, der om lidt træder ud gennem dørene, det er ikke os, der har rejst på tværs af kloden for at blive genforenet med den, man elsker og har været holdt fra så længe. Men jeg ved. Lidt som den sommeraften i Frederiksberg Have, hvor jeg kyssede dig for første gang. Bagefter, alting begyndte på ny, cellernes symbiose, det at gå i symbiose med dig. Det, at stadigvæk, den luft, vi deler i et kys, er nok; at trykke læberne blidt mod dine og lade min sjæl passere ind i din. Den følelse af at finde vej, at komme hjem, at have hjemme. Den slags forening, den slags hjemkomst.

Og som dengang jeg hentede dig i lufthavnen for allerførste gang. Vi havde tilbragt en uge på Nordkysten, bare du og jeg alene for første gang, inden du skulle på konference i Italien. Bagefter, du fløj ind fra Firenze efter nogle dages workshop og skulle flyve videre til USA næste morgen. En aften og en nat, det var, hvad der var tilbage af sommeren. Siden har der været hundredvis af genforeninger i alverdens lufthavne. Kroppen husker de familiære følelser af adskillelse; at have savnet, at have længtes, fraværet af dine læber mod mine, din hud, din varme krop, elektricitet i rummet mellem vores kroppe. Erindringer om forventningens spænding, ventetiden, lige inden de automatiske skydedøre åbner sig, og du træder ud i ankomsthallen, det slag, hjertet springer over, når jeg ser dig i mængden af rejsende, smilet og den ro, der breder sig ud i alle celler, idet

jeg slår armene om dig, og du gemmer dig i mit favntag. Kan man sige dette, at det ikke er, på trods af jeg ikke er til stede i lufthavnen i Mexico City under parrenes genforeninger, men på grund af den fortvivlende periode forud for dem, min egen hverdag, at jeg ved, hvordan det er at komme hjem igen lige der.

Vi har været adskilt så længe nu på grund af den virus, det tab af de tavse udvekslinger, når man sanser hinanden i det samme rum, sanser din bevægelse over stuegulvet, måden, du laver kaffe på, mens du tager en pause fra arbejdet, eller tager din jakke i entréen for at gå ud og hente friske grøntsager i haven; al den tavse sansede viden om den anden, alt det, der bliver sagt i det rum, hvor kroppene kommunikerer uden ord. Den del er der et fravær af ved etnografisk deltagelse online via sociale medier, uanset om deltagelsen foregår retrospektivt eller i real tid, uanset om man er synligt aktiv på en platform, eller man browser, surfer, lur. Alligevel, man klikker rundt i Facebook-gruppen og mærker genklang, noterer sig stille, at det liv, der udspiller sig der, blandt hundredtusinder fremmede mennesker, på en måde er den hverdagslige virkelighed, man selv lever i. På en måde har man ikke gjort andet end at hænge ud i sit felt i årevis. „Deep hanging out“ (jf. Geertz 1998:69) over tid, på tværs af forskellige steder, både online og offline.

Al den genklang, det vækker. På skærmen, jeg følger med i genforeningerne med en dobbelt opmærksomhed; på parrenes følelsesmæssige udtryk på skærmen og på egne fysiske og følelsesmæssige reaktioner, når kroppen genkalder sig de situationer, der udfolder sig i det digitale rum, i tekst og i billeder. Den bevægelse mellem introspektion og ekstrospektion (Baarts 2010), en udforskning, der retter sig indad mod selvet og i samme bevægelse udad mod objektet (Ellis 1991; Rieken et al 2015). Der er resonans; digitalt medieret autoetnografisk resonans, kan man sige det. Det, at man ved med kroppen, hvad de følelser er, når man i det digitale rum ser kroppene mødes i lufthavnen. At disse fremmede, hvis pandemiske erfaringer har samme klangbund som mine, kan vække helt fysiske reaktioner hos mig. Også, men på en lidt anden måde, da genforeningerne begynder at blive afløst af vielserne.

Det vælter med billeder af nygifte. Man ser parrene på en tropeø med lange hvide sandstrande og palmer eller med havet i baggrunden, der funkler som diamanter i solen. Man ser dem i lyst, let sommertøj og bare tæer i sandet, en diskret blomst i håret og nærbilleder af ringene. Billeder af lykkelige slutninger, ledsaget af tekstlige beskrivelser, indimellem kan man også se med til onlinevielser. Parrene formulerer sig blandt andet sådan her: „Vi besluttede at lukke hullet“, „Selvom det var tidligere, end vi havde tænkt, valgte vi at gøre det nu“, „Nu kan vi ikke blive nægtet at være sammen“. Parrene vælger at sikre sig mod igen at komme i den situation, hvor en verdensomspændende virus eller andre globale

kriser kan føre til lovgivningsmæssige restriktioner, der berøver dem retten til i krise at være med den anden, uanset hvor denne er. Ligesom jeg tænkte, lidt ambivalent, at vi kunne gifte os, at ægteskabet var den sikre vej ud af ufrivillig adskillelse, for altid, vejen til frihed. Det er bare det, at for alle disse par, for dig og mig, har ægteskabet under pandemien vist sig som en undertrykkende institution, en ulighedsskabende praksis. Nu gentager de den praksis, genskaber den struktur, tilslutter sig den institution, der tog deres frihed, ikke anerkendte deres kærlighedsforhold, men fravristede dem det hjem i verden, de havde som dem, de var med en anden.

Den skam, jeg føler over min tanke. Og den undren over, hvad der analytisk er på spil, hvad disse autoetnografiske udforskninger siger om, hvordan man kan have hjemme i verden, hvilke pladser der er til rådighed, hvad der kan anerkendes som hjem, hvad der er anerkendte måder at høre til på. Hvad siger udforsknin-gerne om ulighed og undertrykkende strukturer om, hvordan mennesker søger at gøre sig frie af dem og i den proces måske også reproducerer dem? Lidt som man siger, at kvinder er gode til at holde andre kvinder nede, eller man ved, at den, der mobber andre, kan gøre det for at undgå mobning selv. Den slags analytisk potentiale kan der være i den autoetnografiske undersøgelse her. Og spørgsmål om solidaritet og om at være sig selv nærmest.

Digitalt medieret autoetnografisk resonans

„Being there“ digitalt er både fysisk, på afstand, virtuelt og imaginært (Postill 2016), men antropologen kan kun være til stede i kraft af kroppen i det fysiske, in real life, felt (Gray 2016:505). Det ikke at være på stedet fysisk, men være digitalt til stede kan alligevel være kropsligt tilfredsstillende (op.cit.504) og stimulere en oplevelse af forankring, af „deep hanging out“; at antropologen hele tiden er med i „loopet“ vedrørende forskellige emner, ved deltagelse i bestemte begivenheder, ved at virtuelle oplevelser kan vække genklang og stimulere både emotionelle og fysiske reaktioner. På den måde kan „being there“ digitalt være en mere social erfaring end en teknologisk (de Seta 2020).

For det meste har jeg – måske lidt naivt – tænkt på onlineerfaringer som ikke kropsligt forankrede erfaringer; de udfolder sig et sted i en digital verden, der forekommer fjernt fra undersøgelsen af mit projekts meget fysiske virkeligheder; hjemkomsten i intimiteten med en anden, at have hjemme i landskaber, i naturen og at finde hjem i sig selv som den, man er. Alligevel, selv i digitale felter er det autoetnografiske objekt aldrig fjernt, autoetnografen er etnografisk materiale (Baarts 2021), på den måde er der altid meget krop i den autoetnografiske undersøgelse og meget arbejde med resonans.

Digitalt medieret autoetnografisk resonans opstår i en selv-undersøgelserproces, i en bevægelse mellem introspektion og ekstrospektion, mellem det antropologiske selv og det digitale fællesskab, mellem egne følelser og oplevelser på den ene side og beskrivelser af lignende erfaringer blandt medlemmerne i digitale fællesskaber på den anden. Disse digitale forbindelser udvider rummet for det autoetnografiske arbejde, muligheder toner frem i forhold til at kombinere autoetnografisk in-real-life-tilstedeværelse med onlineerfaringer. I den situation, hvor antropologen ikke i klassisk forstand kan være på stedet, det vil sige, når gade- og protester bliver politisk for brandbare, når en virusinficeret verden lukker ned, så muliggør autoetnografisk udforskning alligevel „deep hanging out“ i en digitalt medieret bevægelse mellem introspektion og ekstrospektion.

Digitalt medieret autoetnografisk resonans mellem digitale fællesskaber og in real life levet liv bliver for eksempel til, når antropologen i forvejen har erfaringer med den studerede felt; når antropologen tidligere har deltaget i politiske demonstrationer og nu følger protester gennem livestreaminger, når en virusinficeret verden har adskilt antropologen fra sin partner i mere end et år, og hun nu deltager digitalt i binationale pars og familiers fællesskaber. Der behøver ikke være noget perifært eller illegitimt ved antropologisk udforskning på (digital) afstand (Postill 2016:1), tværtimod er der potentialer i at tænke ud over „being there“ som fysisk tilstedeværelse og „deep hanging out“ som fysisk samvær. Kroppe forlænger sig i midlertidige former af „being there“, „deep hanging out“ og „deltagelse“ gennem de teknologier, vi anvender. Og digitalt medieret autoetnografisk resonans kan for antropologen være lige så kropslig online – aktivt deltagende, lurende eller ved streaming – som på stedet offline.

Digital etnografi fortsætter med at blive udbredt. Tilsvarende må antropologer fortsætte med at finde måder at inkorporere det digitale i deres bagage på; digitale tilgange, digitalt materiale. Autoetnografi er en udforskningsmåde, der kan etablere metodiske og analytiske forbindelser mellem den digitale, onlineverden, og den virkelige, offlineverden.

Epilog

Solen åbner sin hånd, jeg ser en aura af lys omkring dig, i det øjeblik jeg passerer US Customs and Border Protection og træder ud gennem skydedørene i Detroit Metro Airport. Du standser foran mig, fører din hånd gennem håret i min nakke, trækker mig mod dig. Lyset lægger sig over mit ansigt som dage i fremtiden. Så siger jeg „home“ med et eksistentielt suk. Et øjeblik ser jeg noget helt åbent og barnligt i dit ansigt, noget, jeg ikke tror, jeg har set før, eller siden. Små ændringer at spore i dit udtryk, små tilbagefald til noget håbefuldt, måske.

Der er ikke områder af mig længere, du ikke kender til. Der er ting, du ved om mig, du ikke kommer til at glemme. Den tanke passer jeg på, som man passer på noget dyrebart, man ikke vil miste. Jeg kan godt leve med den viden, jeg har fået om mig selv i pandemien, og den viden, jeg har fået om dig. Og med sorgen over, hvad pandemien tog fra os. Sorgen over, at den gav os noget vigtigt, er måske sværest at leve med.

Jeg skrev en linje til dig i et brev, jeg tog med i lufthavnen. Skriften bevæger sig nu som lys over en sti, idet du trækker papiret op af kuverten: „Jeg drømmer om, at du skal være omkring mig som midnatssolen er omkring døgnet.“

Tak

Tak. Helle Bundgaard og Cecilie Rubow, lektorer ved Institut for Antropologi, Københavns Universitet, og Anne Line Dalsgaard, lektor ved Afdeling for Antropologi og Etnografi, Århus Universitet, som jeg har været i stimulerende dialog med på forskellige tidspunkter under udarbejdelsen af denne artikel. Særlig tak for sensitivitet og faglig omhyggelighed i forhold til at give tekstens stemme lyd. Jeg er desuden særlig taknemmelig over de løbende samtaler jeg har haft med en gruppe antropologistuderende i forbindelse med kurset „Revitalizing Ethnography“ i foråret 2021 ved Institut for Antropologi, Københavns Universitet, hvor de studerende læste et første udkast til, hvad der siden udviklede sig til „Digitale forbindelser“. Særligt inspireret blev jeg af de studerendes undren over og nysgerrighed i forhold til, hvor meget jeg selv er til stede i teksten, og hvordan dette nærvær sammen med tekstens litterære greb og poetiske lyd blev en klangbund for dem, der både stimulerede deres læring om og interesse for autoetnografi. Når alt dette er sagt, hæfter jeg naturligvis selv for både ord og stemme her i artiklen.

Litteratur

- Baarts, Charlotte
2010 Autoetnografi. I: S. Brinkmann & L. Tanggaard (red.): Kvalitative metoder. En grundbog. Side 153-63. København: Hans Reitzels Forlag.
- 2021 „Anything is possible“. En autoetnografisk beretning om verdens hårdeste ironman. I: S. Voxted (red.): Valg der skaber viden. Om samfundsvidenskabelige metoder. Side 297-311. København: Hans Reitzels Forlag.
- Denzin, Norman K.
1999 Cybertalk and the Method of Instances. In: S.G. Jones (eds): Doing Internet Research. Critical Issues and Methods for Examining the Net. Pp. 107-26. Thousand Oaks, CA: Sage.

- de Seta, Gabriele
2020 Three Lies of Digital Ethnography. *Journal of Digital Social Research* 2(1):77-97. doi.org/10.33621/jdsr.v2i1.24.
- Ellis, Carolyn
1991 Sociological Introspection and Emotional Experience. *Symbolic Interaction* 14(I): 23-50. DOI: 10.1525/si.1991.14.1.23.
2004 *The Ethnographic I. A Methodological Novel about Autoethnography.* Walnut Creek, CA: AltaMira Press.
- Geertz, Clifford
1998 Deep Hanging Out. *New York Review of Books* 45(16):69-72.
- Goralska, Magdalena
2020 Anthropology from Home. Advice on Digital Ethnography for the Pandemic Times. *Anthropology in Action* 27(1):46-52. doi:10.3167/aia.2020.270105.
- Gray, Patty A.
2016 Memory, Body, and the Online Researcher. Following Russian Street Demonstrations via Social Media. *American Ethnologist* 43(3):500-10. DOI: 10.1111/amet.12342.
- Malinowski, Bronislaw
1922 *Argonauts of the Western Pacific.* London: Routledge.
- Marcus, George E.
1995 Ethnography in/of the World System. The Emergence of Multi-Sited Ethnography. *Annual Review of Anthropology* 24:95-117. Doi.org/10.1146/annurev.an.24.10019.5.000523.
- Markham, Annette
2013 Fieldwork in Social Media. What Would Malinowski Do? *Qualitative Communication Research* 2 (4):434-46. DOI: 10.1525/qcr.2013.2.4.434.
- Murthy, Dhiraj
2008 Digital Ethnography. An Examination of the Use of New Technologies for Social Research. *Sociology* 42(5):837-55. DOI: 10.1177/0038038508094565.
- Pink, Sarah, Heather Horst, John Postill, Larissa Hjorth, Tania Lewis & Jo Tacchi
2016 Ethnography in a Digital World. In: S. Pink, H. Horst, J. Postill, L. Hjorth, T. Lewis & J. Tacchi (eds): *Digital Ethnography. Principles and Practice.* Pp. 1-18. London: Sage Publications.
- Postill, John
2016 Doing Remote Ethnography. Draft chapter. In: L. Hjorth, H. Horst, A. Galloway & G. Bell (eds): *Routledge Companion to Digital Ethnography.* https://www.academia.edu/20346933/Doing_remote_ethnography.
- Rieken, Johannes, Efraín Garcia-Sanchez, Mónica Pérez Trujillo & Daniel Bear
2015 Digital Ethnography and the Social Dimension of Introspection. An Empirical Study in Two Colombian Schools. *Integrative Psychological and Behavioral Science* 49:253-274. DOI 10.1007/s12124-015-9299-1.
- Rubow, Cecilie
2018 Klassisk antropologisk etnografi. Det langvarige feltarbejde og monografien. I: M.H. Jacobsen & H.L. Jensen (red.): *Etnografier.* Side 27-47. København: Hans Reitzels Forlag.